

FOLKE HENSCHEN:

Jämlikhetsproblemet

Det är ett biologiskt faktum att varje individ är ett unicum, som är övervägande genetiskt betingat. Så skriver professor emeritus Folke Henschen i sin artikel. Detta faktum påverkas inte av politiskt betingade floskler. Samtidigt har det ända sedan Rousseau förts en jämlikhetsdiskussion. Författaren redogör för vissa drag i denna i olika länder. Inte minst hans litteraturhänvisningar blir av betydande värde för den som vill ägna sig åt allvarliga idéhistoriska studier av jämlikhetsprinciper.

I sin berömda "Discours sur l'origine de l'inégalité parmi les hommes" (om ursprunget till ojämlikheten bland människor) av 1754 skiljer Rousseau mellan två slag eller former av ojämlikhet. Den ena kallar han naturlig eller fysisk, dvs kroppslig, då den har sin grund i individens egenart, i olikhet i ålder, hälsa, kroppskrafter och särskilt i intellektuella och andra psykiska egenskaper. Den andra formen kan kallas politisk eller moralisk och består i vissa överenskommelser eller konventioner, som har sin grund i eller är auktoriserade av det samhälle vari vi lever. Genom att klart skilja mellan dessa två inkomparabla slag av ojämlikhet har Rousseau i själva verket lagt grunden till all senare diskussion om vad begreppen jämlikhet och dess motsats ojämlikhet innebär.

Det dröjde emellertid ej mer än en mansålder, förrän franska revolutionen 1789 höjde sitt flammande stridsrop: Liberté Egalité Fraternité, tre stora ord som blivit ett uttryck för all sann demokrati. Redan tidigare hade dock Amerikas unga Förenta Staters kongress av den 4 juli 1776 enhälligt deklarerat: "Vi hålla dessa sanningar för självklara, att alla människor äro skapade lika --- av Naturen och Naturens Gud". Rousseaus distinktion mellan två slag av ojämlikhet tycktes ha råkat i glömska.

I de tre stora kulturländerna England, USA och Västtyskland har dock dessa problem på nytt väckt livligt intresse och i USA lett till praktiska förslag att lösa problemen. I vårt land har P E Fahlbeck 1922 på tyska givit ut ett på sin tid mycket uppmärksammat arbete "Die Klassen und die Gesellschaft" med en undertitel som på svenska ly-

der "Studie över klassväsendets uppkomst och betydelse". Ivar Sundbom har 1959 på svenska och 1962 på tyska publicerat ett verk "Om jämlikhetsprincipen som politiskt och ekonomiskt problem" med en utredning av begreppen jämlikhet och frihet, där det ej saknas kritiska ord om vårt dåvarande samhälle. På ett ställe läser man de tänkvärda orden: "Pressar man jämlikheten för hårt, går friheten förlorad." Varken Fahlbeck eller Sundbom har dock ägnat grundläggande biologiska fakta någon större uppmärksamhet, ehuru man tex hos Sundbom möter sådana utmärkta satsar, som ej nog kan betonas, som "naturen har föga sinne för jämlikhet" och "strävan efter jämlikhet måste göra halt inför sådana realiteter som tex variationerna i de mänskliga anlagen".

Det är först under de allra sista åren som de biologiska delarna av det stora problemet blivit belysta i vårt land, bl a i utmärkta artiklar i SvD av Marianne Rasmuson och av Sture Eriksson. Något större allmänt intresse tycks dessa viktiga frågor knappast ha väckt. Men det suggestiva ordet och begreppet jämlikhet har blivit en myt, en dogm, och därtill ett mycket användbart politiskt slagord. Vår föregående statsminister har i SvD besvarat en fråga om vad han menar med jämlikhet genom att citera ur sitt partiprogram: "Socialdemokratin vill förverkliga jämlikheten som ett uttryck för allas lika värde." Ja, tänk så enkelt är det! Inför Vår Herre är vi ju alla smålänningar.

Jämlikhetsprincipens konsekvenser

När det gäller att klarlägga jämlikhetsprincipen och dess konsekvenser, har England

gått i spetsen. Redan 1890 publicerade den kände biologen och Darwin-förkämpen T H Huxley en artikel "On the natural inequality of man", givetvis utan kännedom om Mendels ärftlighetslagar, vari han kom till principiell överensstämmelse med Rousseau. Den berömde biologen J B Haldane kom i sina undersökningar, senast 1932, till liknande resultat. Själv kommunist, betonade Haldane, att man vid konflikter mellan politiska doktriner och biologiska fakta obetingat måste ge de senare företrädet. Den tysk-engelske psykologen och biologen Hans J Eysenck har i en uppseendeväckande bok "The inequality of man" (1973) gjort en ingående analys av jämlikhetsproblemet ur biologiska och sociala aspekter, ett verk som livligt kan rekommenderas.

I en starkt personlig artikel i januarinumret 1975 av "Illustrated London News" har Sir Arthur Bryant diskuterat problemet "Economic equality and liberty". "I sista hand är det", säger han, "vår frihet, ännu mycket mer än vår ekonomiska framtid, som är hotad av den dominerande chimären att tvinga fram ekonomisk jämlikhet." Beroendet av staten, fortsätter han, växer alltjämt, lagstiftningen konstruerar nya skacklar för medborgaren, och en makthungrig byråkrati är alltid villig att spanna fast skacklarna på frihetsälskande individer. Statsmaskineriet har blivit en gud, som det är en hädelse att kritisera och brottsligt att obstruera." Slutligen har den nyligen bortgångne humanisten och biologen Julian Huxley, sonson till den ovannämnde T H Huxley, i marsnumret 1976 av UNESCOs tidskrift Courier lämnat ett lysande bidrag till jämlikhetsproblemet.

I Förenta Staterna med dess stora blandning av raser och folkgrupper och enorma skillnader mellan sociala klasser och mellan fattiga och rika har jämlikhetsproblemet blivit allt mer tillspetsat. I en redaktionell artikel i tidskriften U S News & World Report av 9/4 1973 med titeln: "Can all Americans be made equal?" får man en god översikt över frågan. Saken är den, att den gamla, allmänt omfattade demokratiska principen "equal opportunity" för alla, vilken generationer av amerikaner hyllat alltsedan 1700-talet, ingalunda ger de resultat i form av en viss ekonomisk och social jämlikhet som man eftersträvar. I dess ställe har man börjat kräva en "new equality" med målet "equal result" för alla.

Det är, som man förstår, framför allt entusiaster för "black power" samt vita kommunistiska "intellektuella" som driver propaganda för denna "new equality", vilken i vissa kretsar fått en ej ringa framgång. För att genomföra den har man måst tillgripa sådana medel som hjälpklasser, allmän sänkning av kunskapsnivån i skolor och andra läroanstalter med sänkning av kompetensfordringarna för tillträde till universitet och ett kvoteringsystem vid tillsättning av alla lärarbefattningar, alltså ett betänkligt avsteg från gängse demokratiska principer. Jämlikhet i ekonomiskt hänseende skulle skapas genom drastisk stegring av progressionen vid beskattning och genom fixering av högsta tillåtna förmögenhet.

I Västtyskland har jämlikhetsproblemet varit föremål för artiklar i pressen, broschyrer och böcker. En bok av Bolte-Kappe-Neidhardt, "Soziale Ungleichheit" (1975), ger en

bred översikt. Ett häfte av den bekante Ralf Dahrendorf med titeln "Über den Ursprung der Ungleichheit unter den Menschen" (1975) ger en utmärkt överblick över frågan, särskilt från social synpunkt.

Jämlikhet bakom järnridån

Tom bakom järnridån har man börjat diskutera dessa problem. En polsk marxistisk filosof, Fritzhand, har i Warszawa 1975 givit ut en bok på tyska: "Einige Eigenschaften der marxistischen Ethik", där han även diskuterar jämlikhetsproblemet ställning till marxismen och hur "medfödd ojämlikhet" skall behandlas från marxistisk synpunkt. Ur ett referat i Frankfurter allgemeine Zeitung 23/4 1976 kan här anföras: Kommunismens motståndare har förebrått marxismen, att den tvångsmässiga utjämningen av livs- och utbildningsförhållanden skulle medföra stora nackdelar i form av förlust av individuell spontanitet och uppfinningslust, arbetsenergi och ansvarskänsla. Detta är endast ett obevisat antagande. Se blott på Fidel Castros socialistiska Elysium. För marxismen existerar icke någon motsättning mellan jämlikhet och frihet, marxismen bekämpar i själva verket den "primitiva egalitarismen": det är alls icke de individuella olikheterna, som måste bekämpas, utan klasskillnaderna, klassprivilegierna.

Varje kamp för jämlikhet som går utöver detta, slutar med nödvändighet i det absurda. "Åt envar efter hans förutsättningar, åt envar efter hans prestation" slutar Fritzhand. Det låter ju bra, men hur ter sig marxismen i verkligheten?

Ett biologiskt faktum

Slutligen kommer man fram till det stora problemet, som måste lösas nu, av vår generation: Hur skall man bringa våra dagars jämlikhetstes i samklang med det biologiska faktum, att varje individ är ett unicum, som är övervägande genetiskt betingat? Denna människans stora variabilitet är något så väsentligt, att varje försök att uniformera, egalisera, indoktrinera särskilt det uppväxande släktet är vetenskapligt oförsvarligt och på

sikt ett hinder för människans vidare utveckling. Det är ojämlikheten människor emellan som vi har att tacka för de stora framstegen. När Kant hade läst Rousseaus "Discours sur l'inégalité" skrev han: Ojämlikheten har varit en källa till mycket ont, men också källan till allt gott.

I ett s k demokratiskt samhälle med dess krav på jämlikhet förblir den biologiska ojämlikheten ett faktum och en faktor vars värde aldrig kan överskattas.